

Noem de naam van de HERE niet!

M.J.A. Zwikstra-de Weger

Aan de beurt van behandeling is een vraag van een mannenvereniging uit Noord-Holland, die ons al geruime tijd geleden is toegestuurd. Gevraagd wordt naar de uitleg van Amos 6:9-10, waar staat:

Ook al zouden dan tien mannen overblijven in een en hetzelfde huis, - zij zullen sterven. Neemt zijn oom hem op of die hem verbrandt, om het gebeente uit het huis weg te ruimen, dan zal hij zeggen tot wie achter in het huis is: Is daar nog iemand bij u? en als deze zegt: Niemand, dan zal hij zeggen: Stil! Want het is niet om er de naam des HEREN bij te noemen.

Heeft het zin dat verenigingen zich bezighouden met de uitleg van moeilijk te begrijpen bijbelteksten? Kunnen ze dat niet beter aan de theologen overlaten? Is het hoofdstuk-voor-hoofdstuk en tekst-voor-tekst behandelen niet uit de tijd? Gaat het niet méér om de grote lijnen binnen Gods Woord en om het als kind van God beleven van je geloof, dan het verstandelijk over de Bijbel discussiëren? Klanken als deze hoor je van tijd tot tijd als het over het verenigingswerk gaat, ze worden zelfs als argumenten ertegen gebruikt. M.i. is dat onterecht. Om maar bij Amos 6 te blijven, dat hoofdstuk is zelfs heel actueel. Wordt ook ons geen gearriveerdheid verweten? En hoe staat het met onze verwachting van de dag des HEREN?

Daarom toch maar een antwoord op een vraag over een klein schriftgedeelte.

Tekstverband

De tijd van Amos is er een van welvaart en economische bloei. Maar in geestelijk opzicht is het met Gods verbondsvolk niet zo best gesteld. De Israëlieten weten heel goed dat zij door God zijn uitgekozen. Ook Amos moet het hun weer zeggen dat alleen zij gekend zijn uit alle geslachten van de aarde (3:2). Ze weten Wie de HERE is, ze kennen immers zijn daden! Ze weten van zijn beloften, en aan hun voorspoed menen ze te mogen aflezen dat God hun welgezend is: ze zijn Gods volk en daarom is het voor hen vanzelfsprekend dat ze het goed hebben. Een verlangen naar de dag des HEREN (5:18) is daar automatisch aan vastgekoppeld. Maar wat die dag inhoudt voor wie geen rekening houdt met Gods geboden, willen ze niet inzien, voor zijn verbondswraak hebben ze geen oog. Ze horen van de profeet wel van het gericht, maar zijn van mening dat dat bestemd is voor de heidenen.

In Amos 2 worden overtredingen van Juda en van Israël met name genoemd. Ook verderop lezen we dat de wet van de HERE niet wordt onderhouden; er is sprake van altaren in Betel en van de afkeer die de HERE heeft van de erediensten. Er is veel sociaal onrecht, de armen worden door de rijken verdrukt. De profeet roept op tot bekering: wie God zoekt, die zal leven. Tegelijk moet hij vanwege de volharding in zonde en het uitblijven van bekering Gods gericht aankondigen. Hij doet dat en hij neemt geen blad voor de mond (vgl. 4:1). De ballingschap is aanstaande (5:26).

Toch mogen Amos' laatste profetieën heilsbeloften zijn: de HERE zal een keer brengen in het lot van zijn volk (9:14), Hij blijft trouw aan zijn eens gesproken Woord!

Een huis, tien mannen

In hoofdstuk 6 gaat Amos tekeer tegen de zorgeloosheid van hen die denken dat het met hen 'wel goed zit' en tegen de wereldse pracht en praal van hen die een lui en luxe leven leiden. De Here HERE walgt ervan. Hij heeft bij Zichzelf gezworen dat hij de stad met alles wat erin is, zal prijsgeven (6:8).

Over de nu volgende verzen gaat onze vraag. Er zijn nogal wat verschillen in de uitleg. Daar wil ik u iets van laten zien. Als er gesproken wordt over tien mensen in een huis, dan spreekt de ene exegeet over een huis met tien bewoners, de andere over het enig overgebleven huis waarin de laatste overlevenden bij elkaar gekropen zijn. Sommige uitleggers denken dat vijanden een grote slachting hebben aangericht, anderen gaan ervan uit dat de stad getroffen moet zijn door een epidemie, van de pest of een andere zeer besmettelijke ziekte. Argument hiervoor is, dat de straf dan niet door mensen uitgevoerd wordt, maar rechtstreeks van God zelf afkomstig is. Net als bij David, die niet voor hongersnood of vluchten voor tegenstanders koos, maar voor de pest (zie 2 Sam. 24). Deze tuchtmaatregelen zien we vaker in de Bijbel: een profeet als Jeremia moet straf aankondigen door middel van de honger, het zwaard of de pest (zie bijv. Jer. 29:17,18; 38:2); in Openbaring 6 komen we deze vormen van straf weer tegen gesymboliseerd in de gekleurde paarden.

Hoe dan ook, Amos spreekt over een straf waarbij ieder onherroepelijk de dood vindt, tot de laatste man toe.

De stoffelijke resten moeten opgeruimd worden. (Met deze tekst is crematie niet te verdedigen, daar zijn ook de meeste uitleggers duidelijk over.) Begraven is hier vrijwel onuitvoerbaar, verbranden is een praktischere oplossing, òf vanwege de grote hoeveelheid lijken òf, uitgaande van de pest, vanwege het besmettingsgevaar. Over wie dat moet doen, gaan weer de opvattingen uiteen.

Zwijgen

Het woord 'oom' uit vers 10 betekent letterlijk vertaald 'broer van de vader', maar het kan ook algemener weergegeven worden met 'een familielid'; de Statenvertaling heeft het over 'de naaste vriend'. Taalkundig gezien kan deze oom dezelfde persoon zijn als de verbrander; de Korte Verklaring gaat hier zonder meer van uit. Het in de NBG-vertaling en in de Statenvertaling gebruikte woordje 'of' kan verbindend gebruikt worden (dan zijn de oom en de verbrander twee verschillende mensen), maar ook verklarend worden opgevat (dan gaat het om één man, en is de oom de verbrander).

De volgende moeilijkheid doet zich voor: wie is de degene die zich achterin het huis bevindt? Deze kan iemand zijn die met de oom is meegekomen, het kan ook de laatste overlevende van de tien zijn, die zich in het huis heeft teruggetrokken. Ook daarvoor zijn dan weer verschillende redenen te noemen: òf omdat hij op zoek is naar lijken òf omdat ook hij stervende is òf omdat hij bang is voor wat hem nog boven het hoofd hangt òf vanwege het besmettingsgevaar.

Deze man is in elk geval de nu toegesprokene en hem wordt door de oom gevraagd of er nog meer mensen binnen zijn. Na zijn ontkennend antwoord wordt hem onmiddellijk dringend verzocht verder te zwijgen. Het woord voor 'stil, zwijg' werd ook gebruikt in het heiligdom, waar eerbiedige stilte in Gods nabijheid gepast is.

Waarom mag de aangesprokene beslist nu de naam van de HERE niet over zijn lippen laten komen? Ook hier weer verschillende opvattingen. De een zegt kort en goed: bij zoveel goddeloosheid past de naam van de HERE niet meer. Volgens anderen zou het 'stil!' hier niet een uitroep zijn van eerbiedige stilte, maar van bijgelovige angst: Gods naam krijgt een magische lading, door die te noemen, wordt Gods heilige aandacht getrokken en dat zou de dood van de overlevenden (en zelfs inclusief van de oom en/of de verbrander) kunnen betekenen. Andere verklaarders bedoelen wel een eerbiedig zwijgen: men dacht immers zo gemakkelijk en optimistisch over de dag des HEREN (5:18) en was gewend Gods naam maar te pas en te onpas te noemen, maar nu krijgt men er vanwege Gods straf een oprecht heilig ontzag voor. Met de HERE valt niet te spotten: vreselijk is het te vallen in de handen van de levende God!

Gods gerichten onafwendbaar

Het blijkt wel dat deze verzen, zoals de tekst gesteld is, vele mogelijkheden voor uitleg bieden. Sommige verklaarders kiezen er voor één, anderen laten het min of meer open. Dat is niet erg, als de uiteindelijke conclusie maar niet onduidelijk is.

De HERE wil door zijn volk gediend worden naar zijn geboden. Hij is de God van het verbond. Hij is rechtvaardig, in zijn beloften, maar ook in zijn oordelen. Als zijn volk Hem gehoorzaamt, mag en kan het vol verwachting uitzien naar zijn grote dag. Dit geldt voor ons, nu zijn volk, nog net zo goed. Maar het dienen van de HERE kost strijd, daar is de hulp van de Geest bij nodig. Die strijd duurt heel het aardse leven, elke dag weer moeten we ons bekeren van onze zonden. Geen moment mogen we verslappen en ons gearriveerd gaan voelen. Amos moest als profeet Gods oordelen voorzeggen, als vertroosting voor de gelovigen, maar voor de anderen als waarschuwing. Allen moeten weten dat God niet met Zich laat spotten, dat zijn naam heilig is, dat Hij eerbied en ontzag eist en dat zijn - rechtvaardig! - oordeel komt.